

Камзина Г.А.,
аға оқытушы, экономика магистрі
kamzibaguldana@gmail.com

*Академик З.Алдамжар атындағы
Қостанай әлеуметтік-техникалық университеті,
110000 Қостанай қ., Кобыланды Батыр даңғылы, 27*

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖЕКЕ ТҮЛҒАЛАРДЫҢ БАНКРОТТЫҒЫ: ҚОЛДАНУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЛДАРЫ МЕН ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

***Аңдатпа.** Мақалада Қазақстан Республикасындағы жеке тұлғалардың банкроттық институтын енгізу мен қолданудың құқықтық және экономикалық аспектілері қарастырылған. Автор соттан тыс және сот арқылы банкроттық рәсімдерінің тиімділігін, сондай-ақ борышкерлердің төлем қабілеттілігін қалпына келтіру мәселелерін талдайды. Зерттеу барысында қолданыстағы заңнамалық базаның негізгі олқылықтары мен қайшылықтары анықталып, осы процестің елдің қаржы жүйесі мен халықтың әл-ауқатына тигізетін экономикалық салдары айқындалған. Жұмыс нәтижесінде құқықтық реттеуді жетілдіру және азаматтардың қарыз жүктемесін оңтайландыру бойынша практикалық ұсыныстар берілген.*

***Түйінді сөздер:** жеке тұлғалардың банкроттығы, соттан тыс банкроттық, төлем қабілеттілігі, құқықтық реттеу, экономикалық салдар, несиелік жүктеме, Қазақстан.*

Кіріспе

Соңғы онжылдықта Қазақстан Республикасындағы қаржы нарығының қарқынды дамуы және тұтынушылық несиелердің қолжетімділігі халықтың шамадан тыс несиелену (насчет кредитования) феноменін тудырды. Екінші деңгейлі банктер (ЕДБ) мен микроқаржы ұйымдарының (МҚҰ) агрессивті маркетингтік саясаты, сондай-ақ халықтың қаржылық сауаттылығының төмендігі азаматтардың өз табысынан тыс міндеттемелер алуына әкеп соқты. Мұндай әлеуметтік-экономикалық шиеленісті азайту мақсатында 2023 жылғы наурыздан бастап «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы» Заңы күшіне енді. Бұл заң ұлттық құқық жүйесі үшін мүлдем жаңа институт — жеке тұлғалардың банкроттығын қалыптастырды. Заңның негізгі мақсаты — тығырыққа тірелген борышкерлерді қаржылық сауықтыру және оларды белсенді экономикалық ортаға қайта қосу.

Қазақстанда жеке тұлғалардың төлем қабілетсіздігін реттеу рәсімдері «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы» Заңымен реттеледі. Ұлттық заңнамалық модель азаматтардың қаржылық міндеттемелерін реттеудің үш дербес құқықтық тетігін қарастырады: соттан тыс банкроттық, сот арқылы банкроттық және төлем қабілеттілігін қалпына келтіру.

Заң күшіне енген сәттен бастап уәкілетті органдарға азаматтардан **378 000-нан астам өтініш** келіп түсті. Бұл көрсеткіш халық арасында несиелік жүктеменің жоғары екенін және аталған институтқа сұраныстың қарқындылығын дәлелдейді.

1-кесте – Қазақстандағы халықтың несие қарызының өсу динамикасы

Жыл	Халықтыңнесиекөлемі (трлнтг)	Өсудеңгейі
2021	13,6	–
2022	15,9	+16%
2023	18,4	+15%
2024	20,7	+12%

Кестеден көріп отырғанымыздай, Қазақстанда халықтың несие көлемі жыл сайын артып келеді. Бұл жағдай азаматтардың қаржылық тәуекелдерінің жоғарылауына алып келуде.

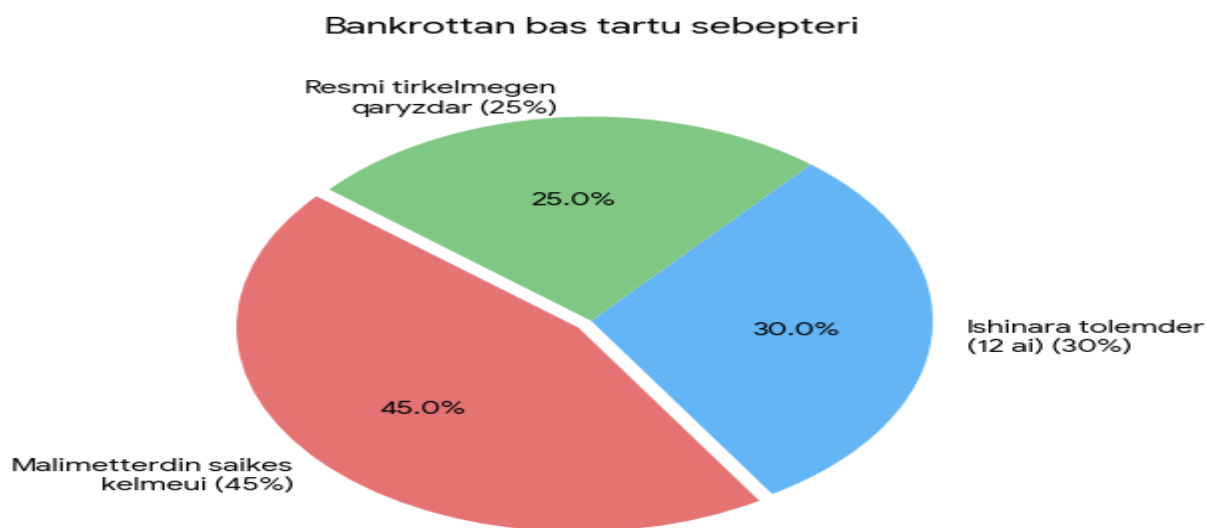
Қазақстандық модель азаматтардың төлем қабілетсіздігін реттеудің үш негізгі құқықтық формасын ұсынады. Олардың қолданылу шарттары мен заңдық сипаттамалары Төмендегі кестеде жүйеленген.

Кесте 2 – ҚР-дағы жеке тұлғалар банкроттығы рәсімдерінің салыстырмалы сипаттамасы

Критерийлер	Соттан тыс банкроттық	Сот арқылы банкроттық	Төлем қабілеттілігін қалпына келтіру
Қарызшегі	1 600 АЕК-ке дейін	Шектеусіз (1 600 АЕК-тен жоғары)	Шектеусіз
Мүліктің болуы	Тұрғылықты мүлкі мен өзге активтері болмауы тиіс	Мүлкі бар (борышты өтеуге бағытталады)	Тұрақты табысы бар, мүлкі сақталғысы келеді
Мерзімі	6 ай	Сот шешіміне сәйкес (созылуы мүмкін)	5 жылға дейінгі бөліп төлеу жоспары
Өтініш беру орны	ХҚКО, "e-Salyq Azamat" порталы	Азаматтық соттар	Азаматтық соттар

2026 жылғы соңғы заңнамалық түзетулерге сәйкес (соның ішінде 8 мамырдан бастап күшіне енген өзгерістер бойынша), сот арқылы банкроттық рәсімінде сот борышкердің қаржылық жағдайын тереңірек қарайды, мүлік тізімі қатаң жасалады және кредиторлар алдындағы міндеттемелер заң аясында нақтыланады.

Заңның тәжірибеде қолданылуы бірнеше күрделі құқықтық коллизияларды айқындады:

Сурет 1: Бас тарту себептерінің құқықтық талдауы

Диаграммдан көрініп тұрғандай, азаматтардың соттан тыс банкроттық рәсіміне берген өтініштерінің қабылданбауына мынадай негізгі факторлар әсер етеді:

1. **Мәліметтердің сәйкес келмеуі (45%):** Ең үлкен үлес салмақты құрайды. Бұл — Бірінші кредиттік бюро, банктер мен коллекторлық агенттіктер арасындағы ақпараттық интеграцияның толық жолға қойылмағанын көрсетеді.

2. **Ішінара төлемдер (30%):** Заң бойынша 12 ай бойы мүлдем төлем жасалмауы тиіс. Бірақ борышкердің шоттарынан техникалық түрде немесе ұсақ көлемде ақша ұсталынып қалуы бұл мерзімді үзіп тастайды.

3. **Ресми тіркелмеген қарыздар (25%):** Нотариаттық куәландырылмаған жеке тұлғалар арасындағы немесе ресми тіркеусіз жұмыс істейтін қаржылық құрылымдардың берешектері соттан тыс өндіру тетігіне жатпайды.

- **Ақпараттық сәйкессіздік:** Соттан тыс банкроттыққа өтініш беру үшін қарыздың 12 ай бойы өтелмеу шарты бар. Бірақ коллекторлық агенттіктер мен ЕДБ арасындағы мәліметтер алмасудың кешігуінен Мемлекеттік кірістер комитетінің базасы бас тарту туралы автоматты шешім шығарады.

- **Ломбардтар мен жеке тұлғалар алдындағы берешек:** Жаңа ережелерге қарамастан, ресми тіркелмеген микроқаржылық ұйымдар мен жеке тұлғалардан алынған қарыздарды соттан тыс реттеу тетігі әлі де болса заңнамалық тұрғыдан шикі.

Қазақстанда азаматтардың банкроттығы туралы заңды қолдануда несиелік деректердің кешігіп жаңаруы және банктердің автоматты түрде қарызды ішінара өтеуі секілді техникалық коллизиялар туындауда [MyBuh.kz]. Сонымен қатар, сот арқылы банкроттық рәсімінде қаржы басқарушыларының төмен уәждемесі және кепілгерлердің жауапкершілігіне қатысты құқықтық қайшылықтар жиі кездеседі [Yur.kz]. Несиелік ұйымдар мен мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерін интеграциялау және қаржы басқарушыларының институтын жетілдіру арқылы бұл мәселелерді шешу мүмкін.

Оң әсерлері

Біріншіден, азаматтардың қарыз ауыртпалығы азайып, олардың қаржылық жағдайын қалпына келтіруге мүмкіндік береді. Бұл халықтың тұтынушылық белсенділігін арттырады.

Екіншіден, әлеуметтік шиеленіс деңгейі төмендейді. Қарыз мәселесі көптеген отбасылардың өмір сапасына кері әсер ететіндіктен, банкроттық рәсімі әлеуметтік тұрақтылықты сақтауға көмектеседі.

Үшіншіден, қаржы ұйымдары үшін де тиімді тұстары бар. Себебі қайтарылмайтын қарыздарды ұзақ уақыт ұстап отырудың орнына, мәселені құқықтық жолмен реттеу жүзеге асады.

Терісәсерлері

Соныменқатар, банкроттықинститутыныңкейбіржағымсызсалдары да болуымүмкін.

Біріншіден, қаржыұйымдарыныңтәуекелдеріартады. Бұлнесие беру шарттарыныңқатаюынажәнепайыздықмөлшерлемелердіңөсуінеалыпкелуіықти мал.

Екіншіден, кейбір азаматтар банкроттықты қарыздан жалтару құралы ретінде пайдалануға тырысуы мүмкін. Мұндай жағдайлар қаржылық тәртіптің әлсіреуіне әсер етеді.

Үшіншіден, банкрот деп танылған азаматтарға белгілі бір шектеулер қойылады. Мысалы:

- бірнешежылбойынесиеалуғашектеу;
- қаржылықбақылаудыңжүргізілуі;
- іскерлікбеделініңтөмендеуі.

Құқықтықмәселелері

Қазақстандағы жеке тұлғалардың банкроттығын қолдану барысында бірнеше құқықтық проблемалар байқалады.

Заңнаманың жаңа болуы

Бұл институт Қазақстан үшін жаңа болғандықтан, тәжірибеде көптеген құқықтық түсінбеушіліктер кездеседі. Азаматтардың көпшілігі рәсім тәртібін толық білмейді.

Құжат жинаудың күрделілігі

Банкроттық рәсіміне өтініш беру үшін азаматтардан көптеген құжаттар талап етіледі. Бұл кей жағдайда рәсімнің ұзаққа созылуына себеп болады.

Қаржылық сауаттылық деңгейінің төмендігі

Көптеген азаматтар несие шарттарын толық түсінбей алады. Нәтижесінде қарыз көлемі көбейіп, банкроттыққа алып келеді.

Микроқаржы ұйымдарының қызметі

Жоғары пайыздық мөлшерлеменен несие беретін микроқаржы ұйымдарының қызметі де халықтың шамадан тыс қарыздануына әсер етуде.

Мәселелерді шешу жолдары

Аталған мәселелерді шешу үшін келесі шараларды жүзеге асыру маңызды:

- халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру;
- несие беру талаптарын күшейту;
- микроқаржы ұйымдарының қызметін қатаң бақылау;
- банкроттық рәсімдерін жеңілдету;
- азаматтарға құқықтық кеңес беру жүйесін дамыту.

Сонымен қатар, мемлекет пен қаржы ұйымдары арасында тиімді ынтымақтастық орнату қажет.

Кесте 3 – ҚР-дағы жеке тұлғалардың банкроттығы бойынша негізгі статистикалық көрсеткіштер

Көрсеткіш атауы	Статистикалық мәліметтер / Көрсеткіштер	Экономикалық маңызы мен түсіндірмесі
Жалпы келіп түскен өтініштер саны	378 000-нан астам өтініш	Халықтың несиелік жүктемесінің жоғары екенін және заңға деген үлкен сұранысты дәлелдейді.
Сәтті аяқталған рәсімдер (Банкрот деп танылғандар)	66 000-нан астам азамат	Сәтті қаржылық сауықтырудан өткен және қарызды ары толық есептен шығарылған тұлғалар [Yur.kz].
Есептен шығарылған (кешірілген) борыштың жалпы сомасы	230,9 миллиард теңге	Нарықтан және банк жүйесінің айналымынан толықтай алынған ұтысты (токсинді) қарыздар көлемі [Yur.kz].
Өтініштерді қабылдаудан бас тарту деңгейі	72,8%	Ең жоғары көрсеткіш. Негізгі себептері: атында мүліктің болуы, соңғы 12 айдан төлем жасалуы және банк пеналдын ала реттеудің болмауы.
Сот арқылы	~200-ге	Сот

банкрот дептанылғандар саны	жуықіс	арқылы банкроттық рәсімінің күрделілігін және қаржы басқарушылары қызметінің қымбаттығын көрсетеді.
Соттан тыс банкроттықтың үлесі	95%-дан астам	Азаматтардың басым бөлігі ешқандай мүлкі мен табысы жоқ, 1600 АЕК-ке дейін қарызы бар санатқа жататынын дәлелдейді.

Бұл кесте Қазақстандағы жеке тұлғалардың банкроттық институтының іс жүзіндегі **нақты тиімділігін, басты кедергілерін және халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайын** көрсетеді [GOV.KZ]. Әрбір көрсеткішті мақалаға қажетті ғылыми тілмен былай түсіндіруге болады:

1. Сұраныстың өте жоғары болуы

Дерек: 378 000-нан астам өтініш [GOV.KZ].

Түсіндірмесі: Бұл сан елдегі несиесіз азаматтардың санына ауқымды көрсетеді. Халық арасында «несиені несиенен жабу» тығырығына тірелген, өз бетімен қарыздан құтыла алмайтын азаматтардың тым көп екенін дәлелдейді. Заңның қоғам үшін өте қажет әрі дер кезінде қабылданғанының басты айғағы.

2. Реалистік нәтиже және нарықты азарту

Дерек: 66 000-нан астам азамат банкрот дептанылып, 230,9 миллиард теңге қарыз кешірілді [Yur.kz].

Түсіндірмесі: Бұл — заңның тікелей оң экономикалық салдары. Мемлекет қаржы жүйесінен ешқашан қайтпайтын 230 миллиард теңгеден астам уытты (токсинді) берешекті есептен шығарды. Ал 66 мыңнан астам азамат «көлеңкелі экономикадан» шығып, ресми жұмыс істеуге, салық төлеуге және экономикалық айналымға қайта қосылуға мүмкіндік алды.

3. Заң талаптарының қатаңдығы (Басты құқықтық мәселе)

Дерек: Бас тартудеңгейі — 72,8%.

Түсіндірмесі: Бұл кестедегі ең күрделі құқықтық мәселені айқындайды. Өтініш берген 10 адамның 7-нен астамы кері қайтарылады.

Мұның себебі — заң талаптарының тым қатаңдығы немесе азаматтардың заңды дұрыс түсінбеуі (қаржылық сауатсыздық). Азаматтар өзінде еш мүлік жоқ деп ойлағанымен, жұбайының атындағы мүлік, соңғы 12 айда жасалған кездейсоқ ұсақ төлемдер немесе банкпен алдын ала келіссөз жүргізбеуі өтініштің күшін жояды.

Әсімдердің теңгерімсіздігі (Дисбаланс) **Дерек:** Соттан тыс банкроттық үлесі 95%-дан астам, ал сот арқылы банкроттық небәрі ~200-ге жуық іс.

Түсіндірмесі: Бұл көрсеткіш қазақстандықтардың сот процестерінен қашатынын және қаржылық жағдайының тым төмендігін көрсетеді. Сот арқылы банкроттық жасау үшін азамат өз қалтасынан қаржы басқарушысының (судьяның көмекшісі) қызметіне ақы төлеуі тиіс. Қарызға батқан адамның бұған ақшасы болмағандықтан, барлығы тек тегін ХҚКО арқылы өтетін соттан тыс банкроттыққа жүгінеді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақстан Республикасында жеке тұлғалардың банкроттығы институтын енгізу — еліміздің әлеуметтік-экономикалық және құқықтық жүйесін реформалау жолындағы ең маңызды қадамдардың бірі болды. Жүргізілген кешенді зерттеу мен статистикалық талдау нәтижелері бойынша төмендегідей тұжырымдар мен практикалық ұсыныстар жасалды:

Әлеуметтік тиімділік: Банкроттық тетігі іс жүзінде өзінің пәрменділігін дәлелдеді. Заң қолданысқа енгелі бері мыңдаған азаматтың миллиардтаған теңге уытты қарыздары есептен шығарылып, халықты әлеуметтік және психологиялық тығырықтан шығаруға мүмкіндік берді.

Құқықтық олқылықтар: Соттан тыс банкроттық рәсімінде өтініштердің автоматты түрде жиі кері қайтарылуы (шамамен 72,8% бас тарту деңгейі) екінші деңгейлі банктер, коллекторлық агенттіктер және Бірінші кредиттік бюро арасындағы ақпараттық интеграцияның әлі де болса заңдық және техникалық деңгейде шикі екенін көрсетеді.

Экономикалық екіұдайлық: Макро деңгейде бұл институт азаматтарды көлеңкелі экономикадан шығарып, ресми еңбек нарығына қайтарғанымен, қаржы секторына (ЕДБ мен МҚҰ) айтарлықтай өтімділік қысымын түсірді. Несиелік скоринг жүйелерінің қатаңдауы адалқарыз алушылар үшін де несие алу құнын жанама түрде қымбаттатты.

Заңнамалық және экономикалық пәрменділікті арттыру бойынша ұсыныстарМақала аясында анықталған мәселелерді шешу үшін мынадай шаралар кешенін жүзеге асыру ұсынылады:**Ақпараттық жүйелерді толық үйлестіру:** Кредиторлардың деректер базасы мен Мемлекеттік кірістер комитетінің «e-Salyq Azamat» платформасы арасындағы ақпарат алмасуды автоматтандыру. Бұл борышкердің кінәсінен тыс болатын техникалық бас тартулар (мысалы, коллекторлардың деректі кеш жаңартуы) санын азайтады.«Моральдық тәуекелді» төмендету және кредиттік мәдениетті дамыту: Банкроттық — қарыздан оңай құтылу жолы емес, оның артында маңызды құқықтық және экономикалық шектеулер бар екенін түсіндіру бойынша халық арасында ақпараттық-құқықтық жұмыстарды күшейту. Кесте мәліметтері Қазақстандағы банкроттық заңнамасының әлеуметтік тұрғыдан халықты құтқарып жатқанын, бірақ құқықтық тұрғыдан 72,8% бас тарту деңгейін төмендету үшін заң тетіктерін әлі де жеңілдету мен ақпараттық жүйелерді түзету қажет екенін айқын көрсетеді.

Мектеп және жоғары оқу орындары бағдарламаларына «Жеке қаржыны басқару және қаржылық сауаттылық» пәнін міндетті компонент ретінде енгізу.Сот арқылы банкроттық институтын оңтайландыру: Сот арқылы банкроттық рәсіміндегі қаржы басқарушыларының институтын дамыту, олардың қызметін ынталандыру және халықтың бұл тетікке қолжетімділігін жеңілдету.Жалпы алғанда, жеке тұлғалардың банкроттығы институты Қазақстанның қаржы нарығын сауықтырудың, халықтың қарыз жүктемесін оңтайландырудың және ұзақ мерзімді перспективада елдің макроэкономикалық тұрақтылығын қамтамасыз етудің маңызды әрі баламасыз құқықтық құралы болып табылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы» Қазақстан Республикасының 2022 жылғы 30 желтоқсандағы № 178-VII ҚРЗ Заңы (2026 жылғы өзгерістер мен толықтырулармен) [GOV.KZ].
2. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің ресми порталы. Жеке тұлғалардың банкроттығы: статистика және соңғы талаптар. – Алматы, 2026 [GOV.KZ].
3. Yur.kz кұқықтық порталы. Қазақстандағы жеке тұлғалардың банкроттығы: 2026 жылғы 8 мамырдан бастап не өзгерді? – Астана, 2026 [Yur.kz].
4. MyBuh.kz қаржы-талдау платформасы. Қазақстандағы жеке тұлғалардың банкроттығының үш түрі және олардың айырмашылықтары, 2025.
5. Ошақбаев Р. С. Қазақстандағы халықтың несиелік жүктемесі және оның макроэкономикалық салдары // Экономика және статистика. – 2024. – № 2. – 45–52 бб.
6. Ахметов Б.С. Жеке тұлғалардың банкроттығы: кұқықтық реттеу мәселелері // Құқық және мемлекет. – 2023. – № 4.
7. Нұрғалиев М.Т. Қаржы кұқығы: оқу кұралы. – Алматы: Экономика, 2023.
8. OECD Economic Surveys: Kazakhstan. – Paris, 2024.
9. World Bank Data: Household Debt Statistics in Kazakhstan. – 2024.
10. «Егемен Қазақстан» газеті. Жеке банкроттық мәселесіне арналған сараптамалық мақалалар. – 2024.

REFERENCES

1. Law of the Republic of Kazakhstan No. 178-VII ZRK dated December 30, 2022 "On Restoring Solvency and Bankruptcy of Citizens of the Republic of Kazakhstan" (with amendments and additions as of 2026) [GOV.KZ].
2. Official Portal of the State Revenue Committee of the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan. Bankruptcy of Individuals: Statistics and Current Requirements. – Almaty, 2026 [GOV.KZ].
3. Legal Portal Yur.kz. Individual Bankruptcy in Kazakhstan: What Has Changed Since May 8, 2026? – Astana, 2026 [Yur.kz].
4. Financial and Analytical Platform MyBuh.kz. Three Types of Individual Bankruptcy in Kazakhstan and Their Differences, 2025.
5. Oshakbayev, R. S. (2024). Credit Burden of the Population in Kazakhstan and Its Macroeconomic Consequences. *Economics and Statistics*, (2), 45–52.
6. Akhmetov B.S. Personal Bankruptcy: Problems of Legal Regulation // Law and State. – 2023. – No. 4.
7. Nurgaliyev M.T. Financial Law: учебное пособие. – Almaty: Ekonomika, 2023.
8. OECD Economic Surveys: Kazakhstan. – Paris, 2024.

9. World Bank Data: Household Debt Statistics in Kazakhstan. – 2024.
10. “EgemenQazaqstan” Newspaper. Analytical Articles on Personal Bankruptcy Issues. – 2024.

Камзина Г. А.,
старший преподаватель, магистр экономики,
kamzibaguldana@gmail.com

*Костанайский социально-технический
университет имени академика З. Алдамжара,
110000 г. Костанай,
пр. Кобыланды Батыра, 27*

БАНКРОТСТВО ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В КАЗАХСТАНЕ: ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ И ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ

***Аннотация.** В статье рассматриваются правовые и экономические аспекты внедрения и применения института банкротства физических лиц в Республике Казахстан. Автор анализирует эффективность процедур внесудебного и судебного банкротства, а также вопросы восстановления платежеспособности должников. В ходе исследования выявлены ключевые пробелы и противоречия в действующей законодательной базе, определены экономические последствия данного процесса для финансовой системы страны и благосостояния населения. В результате работы предложены практические рекомендации по совершенствованию правового регулирования и оптимизации долговой нагрузки граждан.*

***Ключевые слова:** банкротство физических лиц, внесудебное банкротство, платежеспособность, правовое регулирование, экономические последствия, кредитная нагрузка, Казахстан.*

Kamzina G. A.,
Senior Lecturer, Master of Economics
kamzibaguldana@gmail.com

*Kostanay Social-Technical University
named after Z.Aldamzhar,
110000 Kostanay, ave.KoblandyBatyra, 27*

**PERSONAL BANKRUPTCY IN KAZAKHSTAN: ECONOMIC
CONSEQUENCES AND LEGAL ISSUES OF APPLICATION**

Abstract. *The article examines the legal and economic aspects of introducing and applying the institution of individual bankruptcy in the Republic of Kazakhstan. The author analyzes the effectiveness of out-of-court and judicial bankruptcy procedures, as well as the issues of restoring debtors' solvency. The study identifies key gaps and contradictions in the current legislative framework and determines the economic consequences of this process for the country's financial system and the well-being of the population. As a result of the research, practical recommendations are proposed to improve legal regulation and optimize the debt burden of citizens.*

Keywords: *individual bankruptcy, out-of-court bankruptcy, solvency, legal regulation, economic consequences, credit burden, Kazakhstan.*